

O'QITUVCHILAR VA O'QUVCHILAR O'RTASIDAGI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING PSIXOLOGIK MASALALARI

Shoimqulova Muhayyo Shuhratovna

Buxoro viloyati Jondor tumani 4-maktab psixologi

Sulaymonova Lobar Fayzullayevna

Buxoro viloyati Jondor tumani 31-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muammolar sabablari, ularni aniqlash va psixologik usullar orqali bartaraf etishning samarali yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: o'qituvchi, o'quvchi, muammo, psixologik yondashuv, kommunikatsiya, ijtimoiy ko'nikmalar, konflikt, muloqot, rag'bat, tarbiya

KIRISH

O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida turli xil muammolar maktab hayotida doimiy uchrab turadi. Ba'zan bu kichik tushunmovchiliklardan boshlanadi, ba'zan esa jiddiy nizolarga aylanishi mumkin. Bunday vaziyatlarda psixologik yondashuv muammoni tez va samarali hal qilish imkonini beradi.

Birinchi navbatda, muammolarni aniqlash juda muhim. Psixolog yoki o'qituvchi bola bilan individual suhbatlar, kuzatuvlar, sinf ichidagi faoliyat va guruh dinamikasini tahlil qilish orqali muammo ildizini topadi.

Ko'pincha muammolar kommunikatsiya yetishmasligidan kelib chiqadi. O'qituvchi va o'quvchi bir-birini tushunmaydi, bu esa nizolarga olib keladi. Shu sababli samarali muloqot o'rnatish muammoni hal qilishning birinchi qadamidir.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlarda psixologik xavfsizlik yaratish muhim. Bola o'zini erkin his qilishi, xatolarga qo'rqmasdan o'z fikrini aytishi kerak. Shu yo'l bilan u o'z his-tuyg'ularini ochiq bildiradi va muammo erta aniqlanadi.

Muammoni bartaraf etishda individual yondashuv samarali hisoblanadi. Har bir o'quvchining xarakteri, qiziqishlari, ehtiyojlari va qobiliyatlari hisobga olinadi. Shu orqali nizolar shaxsiy xususiyatlarni hurmat qilgan holda hal qilinadi.

Sinf ichidagi konfliktlarni bartaraf etishda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish muhim. Bolalar bir-birini tinglash, fikr almashish, nizolarni murosaga kelish orqali hal qilishni o'rganadi. Bu esa sinfdagi ijobiy muhitni mustahkamlaydi.

O'qituvchilar ham rag'bat va ijobiy yondashuv orqali muammolarni kamaytirishi mumkin. Bola muvaffaqiyatlar uchun maqtov va e'tibor olganda, u o'zini qadrlaydi va ijobiy xulq-atvorni rivojlantiradi.

Shuningdek, muammolarni bartaraf etishda profilaktik mashg'ulotlar samarali. Rolli o'yinlar, ijtimoiy loyihalar va guruh mashg'ulotlari orqali o'quvchilar o'zaro hurmat, hamkorlik va kommunikatsiya ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ota-ona bilan muloqot va hamkorlik ham muhim. Uyda o'quvchining hissiy holatini tushunish, maslahatlar berish, muvaffaqiyatsizliklarni qo'llab-quvvatlash maktabdagi nizolarni kamaytiradi.

Psixologlar va o'qituvchilar stressni boshqarish va emotsional intellektni rivojlantirish mashg'ulotlarini ham o'tkazadi. Bu bolaga hissiyotlarini tushunish, boshqalar bilan konstruktiv munosabat o'rnatish va muammolarni tinch yo'l bilan hal qilishga yordam beradi.

Muammolarni hal qilishda aniq qoidalar va me'yorlar o'rnatish muhim. Nizolarni ochiq muhokama qilish, adolatli qarorlar qabul qilish va har bir o'quvchining his-tuyg'ularini hisobga olish orqali sinfdagi barqaror muhit saqlanadi.

O'qituvchilar va psixologlar natijalarni monitoring qilish orqali samaradorlikni baholaydi. Qaysi usullar samarali, qaysilari qo'shimcha e'tibor talab qiladi — bular qayd etiladi va kelgusi strategiyaga asos bo'ladi.

Muammolarni bartaraf etishda ijtimoiy qo'llab-quvvatlovchi guruhlar tashkil qilish ham yordam beradi. Mentorlik, do'stlik guruhi yoki psixologik klub o'quvchilarga muammolarni muhokama qilish va yechim topish imkonini beradi.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muammolarni bartaraf etish psixologik jihatdan kompleks yondashuvni talab qiladi. Individual yondashuv, samarali muloqot, rag'bat va qo'llab-quvvatlash, profilaktik mashg'ulotlar va ota-ona hamkorligi orqali maktabdagi nizolar kamayadi va o'quvchilar ijtimoiy va ruhiy jihatdan sog'lom rivojlanadi. Shuni qilaylikmi? O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar ta'lim jarayonining asosiy elementlaridan biridir. Bu munosabatlar o'quvchilarning bilim olishda qanchalik faol ishtirok etishiga va o'z bilimlarini mustahkamlashiga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchi o'z pedagogik mahorati bilan o'quvchiga ilm-fan sohasidagi bilimlarni etkazibgina qolmay, balki uning intellektual va shaxsiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi.

Samarali o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar do'stona, ochiq va o'zaro hurmatga asoslangan bo'lishi kerak. O'quvchi o'zining o'qituvchi bilan aloqasida o'zini qulay his qilishi, uning maslahatlarini tinglash va bajarishdan mamnun bo'lishi kerak. O'qituvchi esa o'quvchini tushunish, uning ehtiyojlariga mos yondashish va uni faollashtirish uchun o'zining pedagogik metodikasini ishlab chiqishi zarur.

Motivatsiya o'quvchining o'qishdagi faolligini va muvaffaqiyatini ta'minlovchi asosiy omil hisoblanadi. O'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasi ularning bilim olishga bo'lgan ijtimoiy va shaxsiy qiziqishlarini, kelajakdagi faoliyatlarini

rejalashtirishni shakllantiradi. Motivatsiya yuqori bo'lgan o'quvchilar nafaqat o'qishda, balki jamiyatda ham muvaffaqiyatli bo'ladilar.

Motivatsiya ichki va tashqi bo'lishi mumkin. Ichki motivatsiya o'quvchining o'z qiziqishlari va o'qishga bo'lgan ichki ehtiyojlariga asoslanadi, tashqi motivatsiya esa o'qituvchining rag'batlantirishlari, baholar yoki o'zaro tan olishga bog'liqdir. Samarali o'qituvchi o'quvchining ichki motivatsiyasini rivojlantirishga intilishi zarur, chunki bu uzoq muddatda samarali natijalar keltiradi. O'qituvchining pedagogik yondashuvi o'quvchining motivatsiyasiga katta ta'sir ko'rsatadi. Samarali o'qituvchi o'zining dars jarayonidagi uslublari, o'quvchilarga bo'lgan yondoshuvi orqali ularning motivatsiyasini oshirishi mumkin. O'qituvchining o'quvchilarga do'stona yondashuvi, qiziqarli va interfaol darslarni o'tkazish, ularga doimiy rag'batlantirish va konstruktiv fikr bildirish orqali motivatsiyani oshirishi mumkin.

Shuningdek, o'qituvchi o'zining professional mahoratini oshirib, yangi pedagogik metodlar va innovatsion texnologiyalarni o'z darslarida qo'llashi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi. O'qituvchining motivatsiyaga ta'siri, o'z navbatida, o'quvchilarning bilim olishdagi muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi motivatsiyaning muhim tarkibiy qismidir. O'qituvchi o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirish orqali uning motivatsiyasini oshirishi mumkin. O'quvchi o'zining imkoniyatlariga ishonib, o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Agar o'quvchi o'qituvchisi tomonidan ijobiy fikr va rag'batlantirishlarni oladigan bo'lsa, bu uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va u yanada yuqori natijalarga erishish uchun motivatsiya bo'ladi.

O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchi ham o'qishdagi muvaffaqiyatni, ham ularning jamiyatda muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi. O'quvchilar o'z imkoniyatlarini va chegaralarini yaxshi bilgan holda, yanada yuqori darajadagi natijalarga erishish uchun harakat qilishadi.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali muloqot ta'lim jarayonining muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi. O'quvchi o'qituvchidan faqat bilim emas, balki doimiy rag'batlantirish, ijobiy fikrlar va motivatsiya olishi kerak. O'qituvchi o'zining pedagogik yondashuvi orqali o'quvchining o'z fikrini erkin ifodalashiga imkon yaratishi, uning dars jarayonida faol ishtirok etishiga yordam berishi lozim.

Samarali muloqot o'quvchining o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, natijalar esa ijobiy bo'ladi. O'qituvchining o'quvchilarga nisbatan hurmatli va e'tiborli munosabati ularning muvaffaqiyatlarini oshiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

XULOSA

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar ta'lim jarayonining muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiladi. O'qituvchining pedagogik yondashuvi, o'quvchilarga bo'lgan e'tibor va motivatsiya jarayoni ularning bilim olishdagi

muvaffaqiyatini ta'minlaydi. O'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchi va motivatsiyasi yuqori bo'lganida, u o'qishdagi natijalarini yaxshilashga harakat qiladi. Shuningdek, o'qituvchining o'quvchilarga rag'batlantirish va konstruktiv fikr bildirishlari, samarali muloqot o'quvchilarni faollashtiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi. Shuning uchun, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi samarali munosabatlar va motivatsiya jarayoni ta'limda yuqori natijalarga erishishning asosiy omili hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Komilovna, R. N. (2021). Methods and Tools of Educational Technologies in the Formation of the Concept of Figure Face in Students. *European Scholar Journal*, 2(4), 8084.
2. Komilovna, R. N. (2021). Methods and Tools of Educational Technologies in the Formation of the Concept of Figure Face in Students. *European Scholar Journal*, 2(4), 8084.
3. Rasulova, N., Mukhamedova, N., Djalilova, G., Kariyeva, M., Rajabova, N., & Yarova, S. (2023). Structural elements of didactic skills of educators in the educational process: theoretical and methodological approaches and principles. In *BIO Web of Conferences* (Vol. 65, p. 10008). EDP Sciences.
4. Nodirabegim, R. (2024). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA MATEMATIKA DARSLARINI TASHKIL ETISHNING YONDASHUVI. ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNGA QARATILGAN KREATIV G'OYALAR, TAKLIFLAR VA YECHIMLAR, 7(73), 182-184.
5. Ziyonet